

Illés Béla:

ÉG A TISZA

10

A rendőrök sietve hátrálnak az összeverődő munkások előtt.

— Ide! Ide! Üssétek!...

— Ide! Ide! Üssétek!...

Schmidt elejti a széklábat. Kálapja leesik. Fedetlen fejéből ömlik a vér.

Péter átöleli, hogy el ne essen.

A kaszinó emeleti ablakából drága, kínai porcelánedények repülnek a rendőrök közé.

— Azt hittem, olyan erősek vagyunk, hogy Berlint meg sem állunk — mondja Lenke.

— Berlint? New Yorkig, még messzebb is eljuthattunk volna. Es el is jutunk. Akárhová. Ez csak idő kérdése. Szocdem bonc legyen a nevem, ha a szocializmusig akár egyszer is megállítottunk volna, ha tudjuk, ha... vezettek volna minket.

— A párt szerepe — mondja Péter, aki Schmidtet támogatja, szinte viszi. — A párt szerepe — ismétli.

Gottesmann piszkos zsebkecskét bedagadt bal szemére szorítja. Lenke, aki most is liheg a dühtől, kezével meg-megtapogatta tarkóját, melyre rátapadt a véres haj. Schmidt támoanyag, mint a részeg.

— Karolj bele a másik oldalról.

Gottesmann az egész hosszú úton beszél, hol káromkodik, hol terveket sző.

— Bécs, látjátok, Bécs... A kedélyes Bécs. Mi lesz? Mi lesz, ha egyszer Prága is, mi lesz, ha egyszer Berlin is meghozzódik? Aztán Párizs és London... Egyszerre... Na? Mi lesz, ha egyszer igazán... Megérjük, Schmidt igazán, megérjük. Szocdem bonc legyen a nevem, ha meg nem érjük.

Schmidt nem felel, nem érti a szót. De reggel ismét eszméletlenül van. Arca majd olyan fehér, mint fejen a kötés. Mintha minden vére elfolyt volna. Mozdulatlanul fekszik, jobb keze felőle az ágyról.

— Mondjon még valamit, Kovács elvtárs.

Péter már mindenből kifogyott. Schmidtné már egy jó óra előtt elment és azóta ő ül a betegágynál, amiben most is egy kabát helyettesíti a paplant.

— Mit mondjak, Schmidet elvtárs?

— Akármit — suttogja a beteg.

— Tudja, Moszkva — jut eszébe Péternek — kicseréli, kiszabadítja a kommunin bukása óta börtönben ülő magyar kommunistákat. Hadifogoly tiszteletért cseréli ki a magyar kommunistákat.

Schmidt nem érti a dolgot.

Péter még egyszer elmagyarázza neki.

— Mindegyünk kicserélnék — mondja most Schmidt, aki már nincs egészen eszméletlenül. Mindegyünk.

Szeme a mennyezetet bámulja. Zihálva lélegzik.

Péter ismeri ezt a lélegzést, ismeri ezt a gyorsan ölmészintre változó arcot.

Egy félórával később jobbát Schmidt szemére teszi.

A villamoson, amelyen Péter a városba utazott, két rendőr ül, beszorítva proliasszonyok közé. A rendőrök hallgattak, az asszonyok sem beszéltek. Csak a szemekkel. Egy kockás kendőbe burkolt asszony szembenült az egyik — jól megtermett — rendőrrel. Gyűlölettel forró tekintete belefürödött a rendőr arcába. Az elfordította arcát, de — mintha valami kényszerítene rá — ismét odafordult a ráncos, beesett arc, a sötétsarkos szürke szemek felé. Felállott: szeme egy másik arcra esett. Két kisírt asszonyszem, mintha ki akart volna ugrani a göd-réből, hogy az ő duzzadt poszájába harapasson.

A rendőrök kimentek a peronra. A kivehető állomásnál leszálltak.

Péter a szerkesztőségben találkozott Gajdossal. Egy kis órán át dolgoztak, aztán együtt mentek le az utcára. Gajdost a rendőrségre idézték, Péternek a nyomdában volt dolga. Az utat megrövidítve, átvágtak a Kärtner úton.

A bezúzott kirakatok üvegeinek cserepein szélesorrú cipőbe és kamáslikba bújtatott, meg apró lakkcipős lábak tapostak. Az üzletekben lázasan dolgoztak. Itt-ott már megérkezett a friss áru.

A befőt kirakatok előtt rendőrök állottak őrt.

A világosszínű félikabátot és szokatlantul nagyméretű szőrmét hordó urak és korallszínűre festett szája, hangosan nevető, mogyorónagyságú gyémántfülbevaló asszonyok szivart és cigarettát adnak a rendőröknek, a kezüket szorongatják, a vállukat veregetik.

Gajdos a vereség ellenére is bizakodó kedvében van. Nem olyan aradozva, mint Gottesmann, de épp oly fürhetetlen hittel beszél a jövődőről, a tegnapi nap tanulságairól, ami ismét megmutatta, mit jelent az, ha nem a kommunista párt vezet a munkásságot.

— Ha a szocdem pártvezetőség nem volna! — sóhajtott Péter.

— De van — felelte Gajdos szenvedélyesen, hangosan, szinte kiabálva. — Van. Ezzel számolnunk kell. Van és azért lesz a harc olyan hosszú és olyan nehéz. De van szocialdemokrata munkásság is, amely ma — parancsra — ellenünk van, és holnap — meggyűződéssel — velünk lesz. Ha jól, ha helyesen dolgozunk. A jövő tőlünk, a mi munkánktól függ!

A Graben sarkán, ott, ahol a korzóra a Szent István templom görögkusz tornyai vetnek árnyékot, elváltak.

Péter pár pillanatra megállott.

— Hosszú és nehéz az út, hosszú és nehéz — ismételte Gajdos szavait.

Az egyre sűrűsödő korzó Pétert szinte a falhoz szorította. A beszéd-tárgy már nem a tegnapi tüntetés volt. Az ablaküvegek cserepein, az elpusztított kirakatok előtt korzózó hölgyek és urak már ismét Zürichről beszélgettek, a zürichi főszderől, a magyar koronáról, a német márkáról, új autókról, ékszerekről, jachtokról.

Az utca hangos volt a gögös, kihívó nevetéstől és a Bécsbe visszatérő luxusautók diadalmas túlközlésétől.

— A harc hosszú lesz, és nehéz!

— Hosszú és nehéz — ismételte még mindig Péter, amint lassan megindult a nyomda felé.

— Hosszú és nehéz. De végigküzdjük!!!

Külpolitikai JEGYZET

Utmutatás a leszerelés gyakorlati megoldására

E hét jelentős eseménye a Szovjetunió Legfelső Tanácsa határozata, melynek értelmében a Szovjet Hadsereg fegyveres erőinek létszámát újabb 300.000 fővel csökkenti. 41.000 főnyi katonai egységet vonnak ki a Német Demokratikus Köztársaságból és 17 ezret Magyarországról.

A Szovjetunió fegyveres erői létszámának 300.000 fővel való csökkentése újabb bizonyítéka, hogy a szovjet kormány a népek közötti béke és barátság lenini politikáját követi és mindent elkövet a nemzetközi feszültség enyhítésére. Nem ez az első eset, hogy a Szovjetunió a népek békés egymás mellett élése megvalósítására szolgáló javaslati mellett, gyakorlati útmutatást ad.

Különösen nagyjelentőségű most a szovjet kormány határozata, mert olyan időben történt, amikor a NATO-országok a fegyverkezési hajszá további fokozására készülnek. Az Egyesült Államok monopóliumai például 1958-ban 23 milliárd dollár összegben kötnék katonai szerződéseket. Világos ezek után, hogy a hatalmas profit reményében „igazolni” szeretnék hidegháborús politikájukat, mondván, hogy a nyugati országokat a Szovjetunió katonai hatalma fenyegeti.

A szovjet válasz: a fegyveres erők létszámának 300.000 fővel történő csökkentése. S egyúttal gyakorlati útmutatás a leszerelés gyakorlati megoldására. A világ bekezesető népei azt várják, hogy a nyugati hatalmak is kövessék a szovjet példát, s szakítva a háború szakadékanak szélén táncoló politikájukkal, tegyenek ők is konkrét gyakorlati lépéseket a leszerelés megvalósítására, a fegyverkezési hajszá megszüntetésére.

Előrehaladás az újítási mozgalomban

Mint a termelés területén, az újítási mozgalom terén is megindult az élet. Az első időben az elfekvő ügyek kerültek napirendre, majd lassan megindult az újítási élet.

A számadatokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy 1957. első felévével összehasonlítva a második felévvel, hatalmas eredmény mutatkozik.

A beadott javaslatok száma az első felévben 59 db, második felévben 104 újítás. Elfogadott javaslat az első felévben 33 db, második felévben 65. A gazdasági eredmény első felévben 356 168, a második felévben 662 887 forint.

1956 gazdasági eredményét összehasonlítva, ez év II. felévével, számszerűleg némi csökkenés mutatkozik, amelyet részben az események után lappangásnak tudhatjuk be, részben pedig annak, hogy most nem a mennyiség a fontos, hanem a minőség. Ezelőtt ugyanis a statisztikai sikereket hajszoltuk. Rájöttünk arra, hogy az újítási mozgalom, illetve annak sikerét, nem a darabszám, hanem a gazdasági eredmény szabja meg.

Ebben az évben is elkészítettük az újítási feladatleírt. Felmértük azokat a körülményeket, amelyek hátráltatják a nagyobb sikerek elérését. Hiba azonban, hogy a benyújtott javaslatoknak csak kis százaléka foglalkozik a feladatleírti pontokban megjelölt problémákkal. Az helyes, ha az újítók más területen is újítanak, de az územek elsősorban oda kell irányítani a reflektorfényt, ahol komoly hiányosság mutatkozik.

Ebben a munkában nagy segítséget kell adnia a szakszervezeti újítási bizottságnak mind a vállalat, mind pedig a dolgozók felé. Irányítani kell a propagandát, megszervezni a társadalmi bírálatot, ahol a dolgozók széles rétege a vezetőikkel együtt vitainá meg a problémákat.

Üzemünk újítási mozgalma tehát még erősen kell fejlesztenünk, hogy megoldja azokat a feladatokat, amelyeket maga elé tűzött. Fontos tényezője ennek az, hogy a vezetők ne tehetetlenek, hanem szívügyüknek tekintsék az újítási mozgalmat.

Aki a Szerémségbe ment harcolni

Nem volt még húszéves, amikor az ifjúmunkás-mozgalomba került. Varrólány volt és aktív szakszervezeti harcosná vált. Részt vett a bérharcokban, sztrájkokban és kivette részét az ifjúsági csoport minden megmozdulásából.

Nagy Ica 1944. január 30-án több ifjúmunkástársával együtt elindult Jugoszlávia felé, hogy ott most már közvetlen módon, fegyverrel harcolhasson a minden nép szabadságát eltipró fasizmus ellen. Bácskából az ottani partizánok segítségével, társaival egyetemben átkelt a Dunán és összetalálkozott a partizán egységekkel.

Nem sokkal később megkezdődött a fasiszták hatalmas erejű, hetedik offenzívája a Szerémségben. A partizánok kénytelenek voltak a Dráván át Boszniába visszavonulni.

Nagy Icat ekkor beosztották a II. szerémségi partizánalakulatba. Három hét múlva, amikor az offenzívát ezen a szakaszon megtörték, visszatértek a Szerémségbe. Itt állandó harcban állottak a fasisztákkal. Harcoltak a Buszut-

folyó mentén és a Fruska Gorahegységben. Nagy Ica leány létére mindenütt elsővonalbeli harcos volt. A németek a Dráva mentén helyi offenzívába kezdtek, a különítmény II. zászlóalj parancsot kapott az ellenség akciójának megakadályozására. Ebben az egységben volt Ica is. Mikor az ellenség közelébe értek, őt, két másik bajtársával együtt, beosztották előőrsbe. Három haladtak az egység élén, a dráventi Bacsa faluból a Buszut-folyó és falu felé. A felúton, a vasúti töltés mentén már beásva vártak rájuk a fasiszták. Pár méternyire a töltéstől, sortűz fogadta őket. Az élen haladó őrmester vagy tíz golyótól lálva, összeesett. Ica már hiába próbálta zászlóaljának a figyelmeztető jelet leadni. Három golyó találta őt is. Egyik lövés sem volt halálos. De a súlyos sebekből fekvő maradt a töltésen.

Amikor nehéz küzdelem után a partizánok visszaverték a támadó fasisztákat, megtalálták Nagy Icat, aki átvágott erekkel, holtan feküdt a töltés alján.

Könyvekről — röviden

FÜST MILÁN:

A feleségem története

A könyv egy holland hajóskapitány házasságáról szól. A hatalmas ember beleszeret egy kicsiny, karcsú francia nyelvűnőbe, a felesége azonban nem szereti és már a házasság első hónapjaiban megcsalja. Így indul a regény cselekménye. Az alakok élesek és világosak, sokrétűek, gazdagok és teljesek. A könyv cselekménye csupa feszültség, izgalom, az író legfőbb művészet az atmoszféra megteremtése.

Kötve: 31,- Ft.

GERGELY SÁNDOR:

A Nagy Föld

A Nagy Föld, a Szovjetunió különböző tájai, az új társadalmi rend virágzó fejlődése, a megváltozott körülmények között folyton alakuló emberek mindennapi élete tárul elénk, s az író riportszerű érdekességgel, szociográfiai alaposággal, s nagy meggyűző erővel látatja, érezteti meg velünk a távoli vidékek embereit, szokásait és sajátos levegőjét. Lírai vallomásaiból nemcsak a „Nagy Föld” szépségeit ismerhetjük meg, hanem magának az írónak gazdag és követhető egyéniségét is.

A díszes kiállítású kötet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenedik évfordulójára jelent meg.

Kötve: 25,- Ft.

CALDWELL ERSKINE:

Isten földecskeje

A kiváló amerikai író könyve 1946-ban jelent meg és még abban az évben újabb két kiadás látott napvilágot. Egy Georgia állambeli farmer családjának életén keresztül ismerjük meg az aranyásók küzdelmes erőfeszítéseit, az életüket sorvasztó, testet-lelket ölé látat, amivel évtizedeken keresztül hibávalon hajszolják az aranyrögöket.

Érdekes képet kapunk az amerikai hivatali választási hadjáratok lefolyásáról is. A társadalmi viszonyokra legjellemzőbb jelenséget, a munkanélküliséget szörnyűségeit, különösen megrázóan ábrázolja Caldwell.

CSOPICS BRANKÓ:

Ismerős a völgy szorosából

A kötet a legrangosabb jugoszláv írók egyikének, Brankó Csopicsnak novelláit gyűjti egybe. A szerző Bosznia szülőtte. Írásaiban a zord táj szépsége, s a Krajina, a Grmecs-hegység parasztjainak, erdőmunkásainak élete tárul elénk. A népek és koldusainak élete tárul elénk. A népfelzárkózó háborúban Csopics fegyverrel cserélte fel a tollat. Együtt harcolt a partizánokkal. Ekkor és erről írta legjobb elbeszéléseit.

GLAZAROVÁ:

Advent

Jarmilia Glazarová egyike a legjelentősebb mai cseh írónak. „Advent” című regénye a női lélek mély-

ségeit tárja fel, az asszonyi kötelességérzet és az anyai szeretet konfliktusát ábrázolja. Hőse, a szegény falusi lány, kedvesének tragikus halála után férjhez megy egy módos özvegyemberhez. Az önző és rideg férj megkeseríti Franciska és gyermeke életét, s az asszony kétségbeesetten látja, hogy fia a lélektelen környezetben rossz útra tér. A lélekrajz mélysége, leírásának szépsége megfogja az olvasó szívét.

LONDON JACK:

Országúton

London egyik legismertebb és legkedveltebb írása, amelyben köboréletének időszakáról számol be. Fiait gyermekként a kaland- és tudásvágytól sarkallva, útnak indul és kipróbálja a csavargó élet minden formáját. Jack London élményekben, kalandozásokban gazdag írása az amerikai társadalom éles kritikáját adja.

SZÜCS LAJOS:

Növények a lakásban

Az ismertetett növények származásának, igényeinek leírása után részletes útmutatást nyújt a növények gondozására, ápolására, kártevőktől és betegségektől való megvédésére. Majd megtanít a magvetésre, hajtás-, levél- és törzsdugványokkal, végül az osztással és sarjnovényekkel történő szobanövény-szaporításra. Végül bemutatja a szobai üvegházakat, szaporítószekrényeket és azok készítését.